

FRANSIZLARIN ROLAND DESTANI'NDA DİNSEL BAĞNAZLIK VE TARİHİ OLAYLARIN ÇARPITILMASI

Doç. Dr. Fuat BOYACIOĞLU
Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü
fboyaci2000@selcuk.edu.tr

Özet

Bu çalışmada tarihte cereyan eden belli bir olayın dinsel bağnazlıktan dolayı tarihi gerçekliğe aykırı olarak anlatılmasına iyi bir örnek oluşturan Fransızların en eski destanı *Roland Destanı*'ni (Chanson de Roland/ Yıl:1100) ele aldık. Fransız Edebiyatında Doğu'nun ele alınması Orta Çağ'a kadar uzanır. Doğu kavramı, yüzyıllar boyunca çeşitli biçimlerde geliştirilmiştir. Orta Çağ Hristiyanları, Hz. İsa'nın doğduğu kutsal toprakları Müslüman Türklerin elinden alma ülküsüne sahiptiler. Bundan dolayı adı konulmuş ya da konulmamış birçok Haçlı Seferi yapmışlardır. İşte bunun gibi, "*Chansons de geste*" adlı genel Fransız destanlarının bir bölümü olan *Chanson de Roland (Roland Destanı)* da Fransız Kral Charlemagne'in önderliğinde Fransızlar pagan olarak niteledikleri Endülüslü Müslümanlardan İspanya'yı tekrar fethetme (*Reconquista*)ye girişmişlerdir (Göker, 1971: 3). Fransızların bu *Roland Destanı*, Fransız Kral Charlemagne'in 778 yılında İspanya'daki Müslümanlara karşı yaptığı Haçlı Heferini anlatır. Tarihte Hristiyan Fransız askerleri, Fransa'ya geri dönmek için Pirene Dağları'ndan geçerken Hristiyan Baskılar tarafında pusuya düşürülüp yok edildiler. Bu kanlı çarpışmada, Fransız Kralı'nın yeğeni Roland da öldürüldü. Fransız Edebiyatının ünlü destanlarından birisi olan *Roland Destanı* onun için yazıldı. Bu destanda, Roland'ın, öldürüldüğü sıradaki kahramanlığı dile getirilmektedir. Tarihler, Charlemagne'in, Saragosa'da yenilgisinden sonra Fransa'ya doğru çekilirken, Pirene Dağları'nın en dar geçidi olan Roncevaux'da pusuya düşürüldüğünü, Fransızların bu beklenmedik baskın sırasında çok büyük kayıplar verdiğini, hatta askerlerinin hemen hemen tamamının öldürüldüğünü yazarlar. Burada ilginç olan, baskını yapan Hristiyan Baskılar idi. Fakat tarih içinde büyük bir mitoloji meydana geldi ve destanda düşman, Hristiyan Baskılar iken Müslüman Araplar oldu. Bu, dini fanatizmin, tarihi olayları nasıl çarpıttığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: destan, Roland Destanı, anakronizm, dinsel bağnazlık.

THE RELIGIOUS FANATISM IN THE SONG OF ROLAND AND THE ALTERATION OF HISTORICAL EVENTS

Abstract

In this study, we would like to handle *The Song of Roland*, the oldest epope of French literature constituting a good and interesting example for the anachronic narration of a given historical event, which occurred in the history. The existence of the Orient in the French literature dates back to the Middle Age. In this period, the religious feelings play a great role on the comprehension of the Orient. The Christians of the Middle Age were aspiring to go to the Holy Land, where Jesus Christ was born, and they aimed to retrieve the Holy Sepulchre of Jesus Christ from the Turks. This situation would increase the Crusades. In *The Song of Roland* (French: *La Chanson de Roland*), it was told that the campaigns of the French King Charlemagne were made against the Muslims of Saragossa, also named as "*Saracens*". This French epope describes the story of this crusade of Charlemagne against the Muslim Saracens in Spain. The content of the poem passes beyond the historical event: The Basque Christians, who destroyed Charlemagne's Frankish army at Roncevaux Pass in the mountains of the Pyrenees, were transformed into Muslim Saracens presented as pagan in *The Song of Roland*. This epope shows us how the religious fanaticism transformed the real historical events into anachronic events.

Key Words: song, Song of Roland, anachronism, religious fanaticism.

GİRİŞ

Kültürlerarası diyalogu olumsuz yönde etkileyecek en önemli engellerden biri, tarihte vuku bulan bir olayın çarpıtılarak anakronik yani tarihi gerçekliğe aykırı olarak nakledilmesidir. Bazı anakronik olaylar, destanlaşmış milletlerin kültürünü oluşturmaktadır. Milletlerin birbirini yanlış anlamalara neden olmakta, birbirlerine karşı önyargılar oluşmaktadır. Bu önyargılar, kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Dünya çapında milletler arasında düşmanlıklar doğurmaktadır. Tarih süreci içinde kazanmış olduğu kültürel birikimle olgunlaşmış uygarlaştığı iddia eden insanoğlu, yirminci yüzyılda yaklaşık elli milyon insanın ölümüne neden olan iki büyük dünya savaşı yapmıştır. Hırslarının tutsağı olan ve maddi gücü ve teknolojiyi ellerinde bulunduran zalim ve zorba insanlar ve bu insanların oluşturduğu devletler, hemcinsleri olan mazlum ve masum insanları sömürmek için onların canlarına ve mallarına kastetmişlerdir. Bu iki büyük savaş, dolaylı ya da dolaysız etkilenen insanların bedenlerinde ve ruhlarında derin onarılmaz yaralar açmıştır (Boyacıoğlu, 2006: 1). Bu savaşları, çatışmaları gidermek için önyargılardan kurtulup insanlar arası ilişkiler ve küreselleşen dünyada farklı kültürlerle sahip milletler arasında kültürler arası diyalog geliştirilmelidir.

DESTANIN TANIMI VE TÜRLERİ

Destanlar, kahramanlarının olağanüstü eylemlerini coşkulu, törensel bir üslupla anlatan ve genellikle birkaç bölümden oluşan manzum yapıtlardır. Bilinen en eski edebiyat türlerinden biridir. Destanlar, insanların hayal gücünü etkileyen tarihi olayları konu edinir. Onlara olağanüstü unsurlar katarak abartır özünü değiştirir. Destanlar bu olaylara karışmış olan insanlara insanüstü nitelikler verir. Aşağı yukarı bütün dünya edebiyatları şiirle, şiir de destanla başlar. “*Destan (efsane), milletlerin hayatında büyük yankılar uyandırmış (savaş, göç, istilâ gibi) tarihî olayların (yangın, salgın hastalık, sel, deprem gibi) toplumsal ve doğal olayların çağdan çağa aktarılmış, aktarılrken de hayal unsurlarıyla oluşmuş, süslenmiş, değiştirilmiş manzum söylenceleridir.*” (www.genelleme.com/destan-nedir.html)

Fransızcadaki “épopée”, Yunanca "espos" sözcüğünden gelmektedir. Mitoloji, efsane, folklor ve tarihi öğeler içerir. Destanlar ve destansı öyküler ilköğretimden beri dünyanın her yerinde gelenekleri sonraki kuşaklara aktarmak için kolektif olarak yaratılmış edebi biçimlerdir. Hepsinde yarı tanrısal nitelikler taşıyan bir ya da birçok kahramandan söz edilir. Destan, bu kahramanların eylemleri üzerine kurulmuştur. Olaylar çok geniş bir kozmik coğrafya üzerinde geçer. Destanlar, temel olarak iki gruba ayrılır: sözlü destanlar ve edebi destanlar(www.bilgisipot.com).

Sözlü destanlar, yazının henüz bulunmadığı ve yaygınlaşmadığı toplumda doğan kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılan destanlardır. Mezopotamya’da ortaya çıkan Babil ve Akad toplumlarının benimsediği *Gilgamiş Destanı*, Yunanların Homeros destanları olarak bilinen *Ilyada ve Odyssei Destanları*’nı, zengin bir sözlü destan geleneği olan Türklerin *Yaratılış Destanı*’nı, *Saka Destanı*’nı, *Oğuz Kağan Destanı*’nı, *Ergenekon Destanı*’nı, *Manas Destanı*’nı bu sözlü destan türüne örnek olarak verebiliriz. Ayrıca eski İngiliz halk destanı *Beowulf*, Eski Almanca *Heldenlieder* (kahramanlık türküleri), Fransa’da *Chansons de Geste*’lerin (kahramanlık destanları)

en tanınmış olan ve makalemizin konusunu oluşturan *Chanson de Roland (Roland Destanı)*, İspanya'da *El Cantar de Mio Cid*, Hindistan'da *Mahabharata*, *Ramayana*, Japonya'da *Heike Monogatari* bu türün örnekleri arasında yer alır (www.rehberim.net/forum).

Edebi Destanlar, tarihte söylenmiş ve yazılmış destanlar örnek alınarak belirli bir yazar tarafından kaleme alınan destanlardır. Belirli bir yazar tarafından eski örneklerle uygun olarak ve okunmak üzere kaleme alınmış destanlardır. Latin Edebiyatından Troyalı Aeneias'ın uzun ve zorlu bir yolculuktan sonra Latin ülkesine gelerek Lavinium kentini kurmasını anlatan Virgilius'un *Aeneis*'i, İngiliz Edebiyatından Âdemle Havva'nın cennetten yeryüzüne inişlerini anlatan Milton'un *Paradise Lost*'unu (*Kaybolmuş Cennet*) ve İtalyan Edebiyatından öteki dünyaya Dante'nin yaptığı yedi günlük gezisini anlatan *La Divina Commedia*'sını (İlahi Komediya), Türk Edebiyatından Türk Kurtuluş Savaşından bazı kesitler anlatan Fazıl Hüsni Dağlarca'nın *Üç Şehitler Destanı*'nı bu türe örnek verebiliriz.

Fransız Edebiyatında XII. yüzyıldan itibaren *Chansons de geste* denilen kahramanlık destanları kendini gösterir. Bu yapıtlar, manzum biçimde yazılmış edebi yapıtlardır. Bu kahramanlık destanlarında Fransız Kralı Charlemagne ve Guillaume d'Orange isimli kişilerin savaşlardaki kahramanlıkları anlatılır. Bu Fransız Kahramanlık Destanları üzerine tanınmış araştırmacılardan Gaston Paris'ye göre bütün büyük Yunan, Hint ve İran destanlarının kökeninde milletlerin galibiyet ve mağlubiyet anlarında halkın spontane olarak yarattıkları ilkel türkülerin ve kısa şiirler vardır. Bu şiirlerde gerçek, değişikliğe uğramış ve destan haline dönüşmüştür. Bu kısa şiirlere değişik yerlerdeki halk, ekleme ve çıkarmalar yapmışlardır. Zaman içinde bunlar harmanlanıp değişikliğe uğrayarak sonra adı belli yada belirsiz destan yazarı, bu spontane söylenmiş olan destan parçalarını bir araya getirip belli bir plan ve üslup ile kaleme almıştır. Bir yerden diğer yere aktarılan bu kısa epik şiirler, değişik güzelliklere bürünmüşlerdir. Bu kısa lirik ve epik şiirler "Cantilene" ya da "Chansons de geste" adını almıştır. Joseph Bedier, bu Fransız Kahramanlık Destanları adı geçen yerler ile XI. Yüzyıl hacılarının Paris'ten Saint-Jacques de Compostelle (İspanya)'e, Paris'ten Roma'ya, Paristen Kudüs'e giden yol güzergâhlarındaki kutsal mekanlar arasında sıkı bir ilişkiyi vurgular. Hacılar dinlendikleri dini mekânlarda VIII. Ve IX. Yüzyılın kahramanlarının hatıraları olan lahitlerle, kitabelerle, azizlerin hayat hikâyelerle karşılaşır. Keşişler ve papazlar, hacıların merakını ve ilgisine çekmek için bu hatıraları allayıp pullayıp çekici hale getirmişlerdir. Hacılar, kendilerinden de bir şeyler katarak gittikleri yerlerde bu lirik ve epik hikâyeleri anlatmışlardır. Böylece XI. Yüzyılda belli bir destan yazarının mayalanmasını ve harmanlamasını yaptığı bu etrafta söylenen epik parçalar, "Chansons de geste"lerin doğmasına neden olmuştur (Gümüş, 1998: 20-21).

Bu Fransız Kahramanlık Destanları içinde en ünlüsü *Roland Destanı*'dir. Bu destanda XIII-IX. yüzyıllarda Endülüs Müslümanları ile Fransızların ataları Frankların gerçekte vuku bulan olaylar, değişikliğe uğratarak manzum bir destan haline getirilmiş ve Haçlı Seferlerine teşvik ve takviye edici bir role sahip olmuşlardır.

FRANSIZ ULUSAL DESTANI “ROLAND DESTANI”

Fransız Kralı Charlemagne, Haçlıların ülküsü haline gelmiş olan Endülüslü Müslümanların elinden İspanya'yı tekrar fethetmek (*Reconquista*) için yedi yıldan beri İspanya'ya sefer düzenlemektedir. Aşağı yukarı İspanya'nın tümünü hâkimiyeti altına alan İmparator Charlemagne'a sadece Müslüman kral Marsile'in elinde bulunan Saragosa şehri direnmektedir. Kral Marsile, kendisinden barış ister. Savaştan yorulmuş olan Kral Charlemagne, müzakere yapmak için ileri gelen adamlarını toplar. Kral, Charlemagne, Kral Marsile'e mesajının iletilmesi için baronlarından birinin seçilmesini ister. Komutanı Roland, üvey babası Ganelon'un elçi olarak tayin edilmesini önerir (Chanson de Roland, 1935: 25). Ganelon bunun Roland'ın bir entrikası olduğuna öfkelenerek ona şöyle der: “*Deli hangi kudurganlıkla bunu söylüyorsun? Benim senin üvey baban olduğunı herkes bilir ve sen benim Marsile'e gitmemi istiyorsun! Tanrı, geri dönmeme izin verirse hayatın boyunca kurtulamayacağın belayı başına saracağım*” (s.24). Charlemagne'a ve komutanı Roland'a ihanet etmeye karar verir (ss.38-39). Bu bitmez tükenmez savaşlardan sorumlu tuttuğu Roland'a karşı Sarazen denilen Müslümanları kızdırır. Marsile'in boyun eğeceğine inanan Charlemagne, Fransa'ya geri dönmeye karar verir. Ganelon, Marsile'in yanına vardığı zaman Roland'ı cengâver şövalyelerle birlikte artçı birliğe yerleştirip onları Pirene dağlarındaki Roncevaux Geçidi'nde yok ettirme vaadinde bulunur (ss. 17-40).

Olaylar, Ganelon'un tasarladığı gibi gelişir. Kral Charlemagne, İspanya'yı istila eder ve Sarazenleri yener. Fransa'ya geri dönmeye karar verir. Baronlarından artçı birliğe kimin komuta etmesi konusunda fikir alır. Ganelon, Kral'a şöyle der: “*Üvey oğlum Roland olsun zira ondan daha cesur başka baronunuz yok*” (s. 41). Uzun konuşmalardan sonra Roland artçı birliğe komuta etmesine karar verilir. Fransız ordusu, Pirene dağlarını geçer. Roland'ın komutasındaki artçı birlik, Roncevaux Geçidi'nde düşman Sarazenler tarafından pusuya düşürülür. Roland'ın arkadaşı Olivier, Roland'a boru çalarak Kral Charlemagne'ı yardıma çağırmasını önerir: “*Paganlar, büyük bir güce sahipler, bizim Fransızların sayıları çok daha az arkadaşım Roland yardım borusunu çal. Kral Charlemagne, bunu duyacak ve ordu geri dönecektir*”. Roland bu teklifi ret eder: “*Bu delilik olur! Tatlı Fransa'da ünümü kaybederim(...)/Tanrı korusun benim hatam yüzünden bütün akrabalarım lanetlenecek ve Tatlı Fransa, aşağılanacaktır. Belimdeki kılıcım Durandel ile savaşıcağım(...)/Hain paganlar, felaketleri için buraya toplandılar; size teminat veririm hepsi ölüme mahkum olacaklar*” (ss. 46-47). Olivier, vadilerin ve tepelerin paganlarla dolu olduğunu kendilerinin ise küçük bir askeri birlik olduğunu akılcı bir şekilde Roland'a söylemesine rağmen bir türlü yardım borusunu çalmaz (s. 48). Roland Olivier'ye şöyle der: “*Dini coşkuluğum artıyor. Rabbim ve melekleri benim yüzümden Fransa'nın şerefini kaybetmesine razı olamazlar. Utançlık duymaktansa ölümü yeğlerim*” (s. 48). Görüldüğü gibi Roland, duygusal ve cengâver Olivier ise akılcı ve bilge bir karaktere sahiptir.

Kanlı bir savaş başlamadan önce Başpiskopos Turpin, Fransız askerlerine dini bir vaaz verir: “Arkadaşlar Kral Charles bizi burada bıraktı: kralımız adına ölmek zorundayız. Hıristiyanlığın yücelmesi için mücadele ediniz. Hepiniz eminsiniz ki yakında savaş olacak: gözünüzün önündeki Sarazenleri görüyorsunuz. Günahlarınıza tövbe ediniz. Ruhlarınızı kurtarmak için ben sizin günahsız olduğunuzu ilan edeceğim. Ölürseniz aziz şehitlerden olacaksınız ve cennetin en üst makamında yeriniz olacaktır”(s. 51). Fransız askerleri atlarından inerler ve toprağa diz çökerler. Turpin onları Tanrı adına takdis eder ve günahlarının affedilmeleri için çok iyi savaşmaları için dua eder. Burada Hıristiyan adamlarının Tanrı adına büyük yetkileri olduğu görülmektedir.

İslamiyette din uğruna savaş anlamındaki “cihat” kavramı gibi Hıristiyanlıkta “merveilleux chretien” kavramı vardır. *Roland Destanı*'nda dünya iki krallığa ayrılır: Tanrı'nın Krallığı ve Şeytanın Krallığı. Bu destanda Tanrı adına Şeytana karşı savaşan Tatlı Fransa'dır (Calvet, 1969: 15). Burada Fransız kahramanlar da Hıristiyanlık dini adına savaşan dini bütün askerlerdir. Hayat bir savaştır. Bu savaşta cesaretle mücadele edilmeli ve geri çekilmemelidir. İdeal olan en iyi ölüm, elinde kılıç, düşmana karşı yiğitçe mücadele ederek ölmektir. Roland, cennete gidebilmek için dini adına savaş meydanında geri çekilmeden ölünceye kadar düşmanla savaşmış ve ölmüştür (Gümüş, 1998: 33). Bu savaşta din adamı-asker olarak Reims Piskoposu Turpin de vardır. Bu kişi, ölmeden önce Fransız askerlerini kutsamaktadır. Bütün bu destan kahramanları Tanrı'ya, İsa'ya, Meryem Ana'ya ve Aziz Michel'e saygılı dini bir üslup ile hitap ederler. Son derece güvenerek onlardan yardım isterler. Vatansızlıkları, sade ve etkilidir: Fransa, onlar için *France la douce, la terre major*(Tatlı ve büyük ülke Fransa). Roland için Fransa, yardıma çağırdığı canlı manevi şahsiyettir (Calvet, 1969: 15). Roland, ölüm anı yaklaştığı zaman Fransa, en kıymetli bir tasavvur olarak hatırına gelir (Chanson de Roland, 1935: 83).

Savaş sırasında en son daralma noktasına gelen Roland, Olivier'ye yardım borusunu çalacağını söyler: “Boruyu çalacağım, Kral Charles bunu duyacak; size yemin ederim Fransızlar geri gelecekler” Buna karşın Olivier şöyle der: “ Bu, ailen için büyük bir utanç ve yüz karası olacaktır ve onursuzluk, hayatları boyunca onların peşini bırakmayacaktır. Ben sana daha önce boruyu çalmayı teklif ettiğimde çalmamıştın. Şimdi bunu yapmanı onaylamıyorum: boruyu çalmak, cesaretli davranmak olmayacaktır. Çünkü iki kolunda kanlar içinde”(ss.61-62). Olivier, Roland'ı savaşta bozguna uğramalarının suçlusu olarak görür(s.62). Roland, ağızda kan çıkıncaya ve şakakları çatlayıncaya kadar bütün gücüyle boruyu çalar ve fersah fersah uzaktaki Kral Charlemagne ve ordusu bunu duyar(s.63). Kral Charlemagne, “ adamlarımız savaş halinde” der. Ganelon bunun yalan olduğunu söyler: “ Bunu birinin yalan olduğunu söyleyin(...) Savaş falan yok. Siz yaşlısınız ve saçınız ve sakalınız ağarmış ve bu tür sözler sizi çocuklaştırıyor. Siz Roland'ın gururunu iyi bilirsiniz”(ss.63-64). Ganelone'un bütün engellemelerine rağmen Fransız ordusu savaşa hazırlanır. Bu arada Kral Charlemagne, Ganelone'u gözaltına aldırır ve mutfağındaki adamlarına teslim eder ve şöyle der: “ona bir haine yapılması ne gerekiyorsa onu yapın! O evime(ülkeme) ihanet etti”(s.66).

Dağları ve tepeleri aşan Kral Charlemagne ve ordusu savaş meydanına varıncaya kadar Roland için Tanrıya dua ederler(67). Bu arada Roland, savaş meydanında ölen adamlarına bakar Tanrıdan onlar için mağfiret ve cennete gitmelerini diler. Bu arada paganlara karşı yiğitçe savaşır yüzlerce düşman askerini öldürür. Olivier, bir pagan askerinin bağrına sapladığı mızrak ile trajik bir şekilde ölür(70). Roland onun ölümüne çok üzülür ve şöyle der: “*sevgili dostum, yiğitçe öldün. Günlerce ve yıllarca birlikte olduk. Sen bana hiç kötülük yapmadın ben de sana yapmadım. Şimdi öldün benim için yaşamak artık bir ızdıraptır*” (s.72). Tekrar kendini toplar ve felaketin büyüklüğünün verdiği sersemlikten kurtulur. Başpiskopos Turpin ve Gautier hariç askerlerinin hepsi ölmüştür. Yas ve öfke dolu Roland yirmi, Gautier altı Turpin beş pagan askerini öldürür(s.73). Savaşırken Gautier ve Turpin de ölür(s.77). Roland tek başına kalır. Roland ünlü kılıcı Durandel’i kayalara vurarak parçalamak ister. Fakat kılıcı parçalanmaz. Roland bir eliyle göğsüne vurarak şöyle der: “*Mea culpa (suç bende) Tanrım! Kudretinin adına doğumumdan ölmekte olduğum şu ana kadar işlediğim büyük küçük bütün günahlarımı affet*” (s.83). Roland kılıcı ve borusu ile yüzü İspanya tarafına düşmana karşı dönük bir şekilde ölür. Tanrı, Roland’ın ruhunu cennete götürmeleri için Aziz Michel (Mikail), Aziz Gabriel(Cebrail) ve Aziz Cherubin meleklarını gönderir (ss. 83–84).

Charlemagne’in ordusunun seslerini duyan pagan düşman kuvvetleri kaçarlara ve yaralılarını ölüme terk ederler. Roncevaux geçidine gelen Kral Charlemagne, acı içinde adamlarının ölümüne tanık olur. Düşman birliklerini takip eder ve onları bozguna uğratar. Destan şöyle devam eder: “*Tanrı, güneşin batışını durdurur. Fransızlar, düşman askerlerini Ebre ırmağına kadar takip ederler; Paganlar Tanrıları Tervagant’dan yardım isterler ve kendilerini ırmağa atarlar ve orada boğulur. Charles, secdeye kapanır ve Tanrıya şükreder. Tekrar ayağa kalktığı zaman, güneş batmıştır*” (s.86). Böylece Hıristiyanlık, zafer kazanmıştır. Saragosa’yı alır. Ganelon ihanetinden dolayı yargılanır. Ganelon tarafından Pinabel ile Roland tarafından Thierry birbiriyle dövüşürler. Ganelon sülalesini temsil eden Pinabel yenilir. Ganelon ölüme mahkûm edilir. İhanetinden dolayı Ganelon cezalandırılmakla kalmamış, Ganelon’un kan bağı olan otuz kişi aynı şekilde cezalandırılmıştır(ss.96-100). Çünkü destanda aile şerefi önemlidir. Destan, Kral Charlemagne’in gördüğü bir rüya ile sona ermektedir: Charlemagne kubbeli odasında uykuya dalar. Aziz Gabriel (Cebrail) Tanrı’dan, putperestlere karşı kutsal Haçlı Seferine hazırlanması emrini getirir (Vardar,1998:23-24; Chanson de Roland, 1935: 100-101).

Bu destan, 1100–1125 yılları arasında kaleme alınmıştır. Yazarı belli değildir, son dizisinde yer alan Tuoldus(“*Ci falt la gesta que Tuoldus declinet*”) adının, destan yazarının mı, kopya edenin mi, yoksa söyleyenin mi adı olduğu saptanamamıştır. *Roland Destanı*’nın 1170’de kaleme alınan en eski el yazması 1837 yılında genç araştırmacı Henri Monin tarafında Oxford’da bulunmuştur (Richer, 1978: 8).

Tarihi gerçekliğe aykırı bir anlatımın yapıldığı *Roland Destanı*, Hıristiyanların Müslümanlara karşı nefretini körüklemiştir. Philippe Walter göre “*bu destan, tarihi gerçekliğe aykırılıklarla, uydurulmuş karakterlerle ve (güneşin batışını durdurma mucizesi gibi) yapay ve olağanüstü olaylarla örülmüştür*” (2008: 5). Gerçek tarihi verilere göre Pirene Dağları'nda Roncevaux Geçidi'nde Fransız ordusuna saldıranlar, Hıristiyan Basklılar iken destanda Müslüman Araplara dönüşmüştür. Kléber Haedens göre “*bütün Fransız kahramanlık destanlarında olduğu gibi tarihi gerçek çarpıtılmıştır*” (1970:20). Bu konuda André Cordier şöyle demektedir: “*Tarihi bir olayın tahrif edilmesi, bu olaydan uzun zaman sonra destanın yazılmasının geciktirilmesinden kaynaklanmaktadır: bu zaman aralığı, tarihi gerçeğin şeklinin değişmesine neden olmaktadır*” (1935:9). *Roland Destanı*'nda cereyan eden olaylar, VIII. ve IX. yüzyıllarda cereyan eden olaylardır ve XII ila XIII. yüzyıllarda manzum birer destan biçimine girmiştir. 400- 500 yıllık zaman aralığı, tarihi gerçeğin bozulmasına neden olmuştur. Edmond Richer'e göre gerçekte Pirene Dağlarındaki Roncevaux geçidinde Fransız artçı birliği, 778 yılında Hıristiyan Basklılar tarafından pusuya düşürülmüş ve yok edilmişlerdir (1978: 8).

Uzun zaman unutilan bu tarihi olay, XI. yüzyılda “*Trouvere*” denilen kuzeyli halk ozanları tarafından işlenmiş ve söylenmiştir. Onlar tarihi gerçeklikten daha ziyade olayın abartılı kahramanlık yönünü öne çıkarmışlar ve tarihi gerçeklikle hiç ilgilenmemişlerdir. Buna karşılık tarihi olayı, muhteşem efsane şeklinde kurgulamışlardır (Richer, 1978: 8). *Roland Destanı*'nda efsanenin içeriği tarihi olayın ötesine geçer. Roncevaux Geçidi'nde Charlemagne'ın Fransız ordusunu pusuya düşürüp yok eden Hıristiyan Basklılar Müslüman Araplara dönüşmüştür. Düşman askerlerin sayısı gerçekte çok az iken, yüz binlere çıkmıştır. Roland, Charlemagne'ın yeğeni, Ganelon hain, Müslüman Sarazenler, pagan olarak sunulmuştur.

Bu destanda Müslümanların tanıtımı, destanın yazarı için sorun oluşturmaktadır: yazar Müslümanları, Hıristiyanlar kadar asil, yiğit ve cesur olmayan şeytanın temsilcileri ve Hıristiyanların karşı imajı olarak sunulmaktadır. André Cordier'ye göre “*Roland Destanı'nın yazarı ve onun çağdaşları İslam dini hakkında yanlış bilgiye sahiptirler: Müslümanları, Mahomet, Tervegant ve Apollon denilen üç tane puta tapan putperestler olarak telakki ediyorlardı*” (1935:17). *Roland Destanı*'ndaki Müslümanlar, Hıristiyanlardaki Üçleme(teslis) inancına benzer bir inancı yansıtan Mahomet, Tervegant ve Apollon Üçleme inancına sahiptirler. *Roland Destanı*'nı şu sözlerle başlamaktadır: “*Büyük imparator Kral Charlemagne yedi yıldan beri İspanya'dadır: Saragosa hariç(...) denizlere kadar bütün toprakları fethetmiştir. Müslüman Kral Marsile Saragosa'yı elinde tutmaktadır. Tanrı'yı sevmeyen Marsile, Mahomet'ye kulluk yapmakta ve Apollon'dan yardım istemektedir, fakat başına gelecek beladan kurtulamayacaktır*” (Chanson de Roland, 1935: 17).

Bu destanda putperest olarak nitelenen Müslüman Sarazenlerin taptığı tanrı kavramlarının neyi ifade ettiğini açıklamak yararlı olacaktır. Destan boyunca

Üçleme inancındaki birincisi Mahomet, Mahomes, Mahons, Mahon, Mahumet, Mahun, Mawmet isimleri altında kastedilen İslam Peygamberi Hazreti Muhammet'tir. İkinci tanrı, Tervegan dünyayı baştanbaşa dolaşarak sefaletleri gidermeye çalışan tanrıdır. Fransızcada Terre “yeryüzü”, Vagant, ise eski Fransızcada “başıboş dolaşan” anlamına gelmektedir. Kısaca dünyayı dolaşan tanrı demektir. Destanda dile getirilen üçüncü tanrı, antik yunan tanrısı Apollon'dur. Bu tanrı kavramı, ortaçağ Hristiyanlarının İslam Dinini antik yunan paganizmiyle eşdeğer tuttuklarını göstermektedir. Ermişlerin hayatını anlatan metinlerde adı geçen Apollon'un, azizlerin hayat hikâyelerinden destanlara geçtiği tahmin edilmektedir(<http://lachansonderoland.d-t-x.com>).

Bugün, Müslümanların Hristiyanlardan daha monoteist oldukları yani tek tanrıya inandıkları bilinmektedir. Hristiyanlıkta Baba Tanrı-Oğul İsa-Kutsal Ruh teslis(üçleme) inancı vardır. Erken dönem Orta Çağ Hristiyanları, İslam Dini hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarından ya da o günkü Hristiyan din adamlarının kasıtlı olarak onu teslis inancıyla nitelendirmeleri Hristiyanlarda Müslümanlar ile ilgili yanlış bilgiler oluşturmuştur. Fransız edebiyat tarihçisi Gustave Lanson, destanda Basklı dağlıların yerini alan, putperest olarak tanıtılan Müslüman Sarazenler ile ilgili anlatılanların tarihi gerçeklikten uzak olduğunu söylemektedir(1906:24).

Günümüzde tarihçilerinin çoğu, İspanya'nın Tekrar Fethi, Doğuda Hristiyanların eski topraklarının ele geçirilmesi için yapılan haçlı seferleri döneminde, Charlemagne komutasındaki Fransız ordusunun Pirene Dağları'nda Müslüman Sarazen ordusuyla değil Basklı Gerillalar ile çarpıştığı konusunda ortak görüşe sahiptirler. *Roland Destanı*, haçlı seferlerine tarihi bir dayanak ve coşku vermek ve toprak elde etmek için yapılan bir savaşı din savaşına çevirmek için yazılmış olduğu anlaşılmaktadır (http://fr.wikipedia.org/wiki/La_Chanson_de_Roland).

Haçlı seferi ya da kutsal savaş kavramının iki farklı dünyanın yani İslam dünyası ile Hristiyanlık dünyası arasındaki temastan doğmaktadır. 2004 yılında yayınladığı bir makalede, Fransız tarihçi Alain Ruisco şöyle demektedir: “Müslümanlar, Hristiyan papalar ve kralların gözünde asimile edilemeyecek kadar gözü pek bir düşman olduğundan dolayı onlara karşı haçlı seferleri yapılmıştır. Bu şartlarda zamanın tarihçilerinin, Katolik Kilisesi'ne itaat etmeyen Hristiyan Basklılara, Normanlara ya da Macarlara da Sarazen demeleri doğal değil midir?”(2004:3)

Destandaki Olayın Tarihi Arka Planı

Orta Doğuda Arap ırkçılığına dayanan Emevi Devleti, 750'li yıllarda yıkıldı. Onun yerine Abbasi Devleti kuruldu. Fakat İspanya'da kurulmuş olan Endülüs Emevi Devleti hâlâ varlığını sürdürüyordu. Endülüs'teki devlet ise, Emevilerin devamı idi ve bu durum, Abbasi Halifelerinin hoşuna gitmiyordu. Onun için Endülüs'ü de egemenliklerine almak istiyorlardı. 777 yılında Kuzey İspanya'daki Abbasi taraftarı hükümdarlar, Güney İspanya'daki I. Abdurrahman'ın idaresindeki

güçlü Endülüs Emevi Devleti'ne karşı yardım almak için Fransız Karolenjiyen Hanedanlığı ile işbirliği yaptılar. İspanya'daki Abbasiler, Charles Martel'in oğlu Fransız Kralı Pepin le Bref'den yardım istediler: Kurtuba Hanedanlığı'nın, Güneybatı Fransa için sürekli askeri bir tehdit oluşturduğundan dolayı Kral Pepin le Bref de Abbasilere yardım etmekten memnun olacaktı (Hodges-Whitehouse, 1983: 120).

Abbasi Devletinin buna benzer çabaları, Halife Mansur'un ölümünden sonra da devam etti; fakat bir sonuç alınmadı. Örneğin Hicri 162 senesinde bu amaçla Endülüs'e geçen es-Seklebî de başarılı olamadı. Önce Barselona valisi Süleyman b. Yakzân'a haber göndererek bu konuda kendisiyle ittifak yapmasını istedi. Fakat Süleyman hem teklifini reddetti, hem de onunla savaşarak kendisini büyük bir bozguna uğrattı. Bunun üzerine es-Seklebî, güney sahillerinde Tudmir'e gitti. Orada da, saltanatını yıkmaya geldiği Abdurrahman tarafından sıkıştırıldı ve nihayet, Belensiye (bugünkü Valancia) taraflarında sığındığı kayalıkta yakalanarak kafası kesildi (İbnu'l-Esîr, 54'den aktaran Sırma, 2007:18). Hicri 163. yılında, Emir Abdurrahman'ın Şam'a giderek Abbasi Devleti'ni yıkacağı haberi yayıldı. İşte Abdurrahman bu hazırlıklar içerisindeyken, aşağıda göreceğimiz gibi, Barselona'da isyan çıktı ve o da bu projesinden vazgeçti(İbnu'l-Esîr,62'den aktaran Sırma, 2007:1).

Endülüs'te durum öylesine karışmıştı ki, Abdurrahman siyasi birliği kurmakta zorlanıyordu. Endülüs'ün kuzey bölgelerinde, ortadaki karmaşadan yararlanmak isteyen ve ellerinde biraz güç bulunan hemen herkes kendi başına buyruk kesilerek, bağımsızlığını ilân ediyordu. Hatta bu siyasi kaprisleri uğruna, Katolik Fransız Kralı Charlemagne ile ittifak bile yaptılar(El-Hajji, 219'dan aktaran Sırma, 2007:1). Böyle bir ittifak, Charlemagne'in da işine geliyordu. Charlemagne zamanında Fransa, bir “din devleti” hâline geldi. Charlemagne daha da ileri giderek kendisini “Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi” olarak ilan etti. Onun döneminde dinle devlet tamamen iç içe oldu. Böylece “siyasî erk”, “dinî erk” oluverdi. Artık Hıristiyanlık için savaşacaktı(Benamou, 2000: 79-80).

Pepin le Bref'den sonra Karolenjiyen hanedanlığı tahtına oturan oğlu Charlemagne isyanlarla, bağımsızlık hayalleriyle karmakarışık olan Müslüman Endülüs'ü tekrar birleştirip, güçlü bir devlet hâline getirmeye çalışan Emir Abdurrahman'dan çekiniyor, onu ortadan kaldırmak istiyordu. Abbasi Devleti taraftarı Müslümanların da bu konuda ona destek vermeleri, onun için bulunmaz bir fırsat oldu. Özellikle Barselona'nın Valisi Süleyman b. Yakzân, Charlemagne'la bu konuda sürekli temas hâlindeydi(El-Hajji, 220'dan aktaran Sırma, 1). Bazı kaynaklar (Goulard, 29'dan aktaran Sırma, 2007:1), Charlemagne'in, yanlış bilgiler aldığı için Süleyman b. Yakzân ile ilişki kurduğunu yazıyorsa da, Endülüs'e gidip oradan Müslümanları çıkarmak ve orayı Fransız egemenliğine almak onun en büyük hayallerinden bir tanesiydi. Süleyman b. Yakzân bununla da kalmayarak, Fransız Kralı Charlemagne'ı Endülüs'e davet etti ve beraberce Saragosa/Zaragoza üzerine yürüdüler(İbnu'l-Esîr, 14'den aktaran Sırma, 2007:1).

Süleyman b. Yakzân, Fransız Kralından yardım isteyip, geldiği takdirde şehri kendisine teslim edeceğini vaat etti(İbnu'l-Esîr, 64'den aktaran Sırma, 2007:1) Süleyman gerçekten dediğini yaptı ve gelen Fransız Kralını hediyelerle karşıladı. Süleyman'ın bu hareketi Sarakosta Emîri olan Ensâr'dan Sa'd b Ubade'nin torunu Hüseyin el-Ensârî'nin zoruna gitti ve Hüseyin kahramanca şehri savunarak, Charlemagne'in ve Süleyman'ın saldırısını püskürttü. Bu yenilgiden öfkelenen ve geri dönmek zorunda kalan Charlemagne, onu zincire vurarak beraberinde götürdü. Fransız tarihçisi Lévi Provençal(Provençal 124'den aktaran Sırma, 2007:1) ise, Fransa'da çıkan bir isyan üzerine Charlemagne'in kuşatmayı kaldırdığını, dolayısıyla orada bir yenilginin söz konusu olmadığını belirtir. Her halükarda Fransız ordusu geri çekilince, ihanet eden Süleyman, yolda iki oğlu tarafından kurtarılarak Saragosa'ya geri getirildi. Saragosa Emîri Hüseyin de, Endülüs Sultanı olan Abdurrahman'a karşı olması şartıyla onu şehre kabul etti(İbnu'l-Esîr, 14'den aktaran Sırma, 2007:1).

Bunu haber alan Emîr Abdurrahman, ordusunu toplayarak Saragosa üzerine yürüdü. O sırada Saragosa Hâkimi Hüseyin, ihanet eden Süleyman'ı öldürmüştü. Emîr Abdurrahman, Saragosa'yı teslim aldı ve Fransa'nın güneyine doğru ilerleyerek, yeniden birçok yeri fethetti(İbnu'l-Esîr, 64'den aktaran Sırma, 2007:1). Fransa'nın güneyinde yapılan bu kanlı savaşlarda, Fransız Kralı'nın komutanı Roland da öldürüldü. Fransız Edebiyatının ünlü destanlarından birisi olan "*Roland Destanı*", bu tarihi olay üzerine yazıldı. Bu destanda, Roland'ın, öldürüldüğü sıradaki kahramanlığı dile getirilmektedir. Tarihçiler, Charlemagne ve ordusunun, Saragosa yenilgisinden sonra Fransa'ya doğru çekilirken, Pirene Dağları'nın en dar geçidi olan Roncevaux'da pusuya düşürüldüğünü, Fransızların bu beklenmedik baskın sırasında çok büyük kayıplar verdiğini, hatta askerlerinin hemen hemen tamamının katledildiğini yazarlar (Provençal 124-125'den aktaran Sırma, 2007:1).

Pirene Dağları'nda Roncevaux Geçidi'nde Savaş

Saragosa'da Müslümanlardan aldıkları bütün ganimetlerle birlikte bir sürü önemli kişilerin bulunduğu Fransız ordusunda büyük kayıplar verdiği Roncevaux Geçidi'nde savaş, 15 Ağustos 778 yılında akşam vakti meydana gelmiştir. Fransız tarihçi E. Lévi Provençal'a göre Saragosa bozgunundan sonra Charlemagne ve ordusu, 778 yılında Pirene Dağları'ndan geçerken Roncevaux Geçidi'nde Basklılar tarafından pusuya düşürülmüşlerdir. Fransız ordusu bozguna uğratılmış ve bütün askerler bu savaşta öldürülmüştü(Provençal 124-125'den aktaran Sırma, 2007:1). Tarihçi Einhard, kaleme aldığı Kral Charlemagne'in hayatının anlatıldığı *Vita Karoli Magni* isimli kitapta bu savaşta öldürülen önemli kişilerden bahseder (http://fr.wikipedia.org/wiki/Vita_Karoli_Magni.)

Bu savaşta Basklı gerillalar hakkında yeterli bilgi yoktur. Sonradan yazılan anonim *Saxon Poet* adlı bir kaynakta Pirene ve Bask rivayetleri ile örtüşen silahları mızrak olan Basklı gerillalardan bahsedilir. Bu dağlı savaşçıların muhtemelen silah olarak kısa mızrakları, bıçakları ya da hançerleri vardı ve zırh giymiyorlardı. Pierre de Marca isimli bir tarihçi, bu Basklı savaşçıların az sayıda

olup amaçların ganimet elde etmek olduğundan ve onların komutanının Vasconia Dükü Lop olabileceğinden bahseder. Bu iddia, Charlemagne'a saldıran Gaskonların liderinin Dük Lop olduğunu iddia eden Genel Languedoc Tarihi yazarları tarafından da desteklenmektedir (<http://en.wikipedia.org/wiki>).

Roncevaux Geçidi'ndeki Savaşın Efsaneleştirilmesi

Roncevaux Geçidi'nde meydana gelen bu tarihi olay, değiştirilerek *Roland Destanı*'nda yaşatıldı: tarih, efsaneye dönüştü. Hıristiyanlık düşmanlarına karşı amansız mücadele eden Charlemagne, ölümünden iki yüz yıl sonra Haçlı Seferlerinin öncüsü ve ölümsüz kahramanı olarak efsaneleşti. Kral Charlemagne ve askerleri Hıristiyanlık Şövalyeliğinin prototipleri olarak algılandı. Böylece, Fransız Kahramanlık Destanları'nda (Chansons de Geste) tarihi anakronizm meydana geldi. 778 yılında 36 yaşında olan kral Charlemagne, 200 yaşında aksakallı yaşlı bir krala dönüştü. Haçlı seferlerinin öncüsü ve yarı tanrısal bir kişi oldu. Destanda Roland, kral Charlemagne yeğeni, Olivier de Roland'ın sadık dostu oldu. Olivier, gerçek tarihte adı geçmeyen sonradan uydurulan destan kahramanıdır. Roncevaux Geçidi'ndeki saldırgan Basklıların yerini Endülüslü Müslümanlar aldı. Charlemagne'ın İspanya seferi, Sarazen dedikleri Müslümanlara karşı bir haçlı seferine dönüştü. Bu destan, Hıristiyanların Hıristiyan olmayanlara karşı yani Hıristiyan inancına göre hakkın batıla karşı savaşı oldu.

Destanlar, anakronik özelliklerinden dolayı tarihte vuku bulan olayları değiştirdikleri ve abarttıkları bir gerçektir ve bu durum destanların doğası gereği hoş görülebilir. Fakat okuyucular, onları sanki gerçekte vuku bulmuş gibi algılamamalıdır. Destanların gerçek olarak algılanması, önyargılara ve yanlış anlamalara neden olmaktadır. “*Des Sarrasins aux Beurs, une vieille méfiance/Sarazenlerden Beurlere*¹ Eski bir Güvensizlik” isimli makalesinde Alain Ruscio, anakronizmin özelde Araplar ve Fransızlar arasında, genelde Müslümanlar ile Hıristiyanlar arasında nasıl önyargılara ve yanlış anlamalara neden olduğunu sergilemiştir. Makalesine şu soru cümlesi ile başlamaktadır: “*Fransa'da yaşayan özelde Mağribli Araplara genelde Müslümanlara karşı Fransız toplumunun önemli bir kesiminin inatçı güvensizliği neden kaynaklanmaktadır?*” (2004 in <http://www.monde-diplomatique.fr/2004/02/RUSCIO>) Ruscio'ya göre Arap düşmanlığı, Orta Çağa, Reconquista yani İspanya'nın Hıristiyanlar tarafında tekrar fethi ülküsüne, Haçlı seferlerine belki daha da öncesine kadar uzanmaktadır. Fransızların tarih kültürünü oluşturan bazı unsurların, Müslüman Arap dünyası ile Puvatya (Poitiers savaşı), Roncevaux Geçidindeki savaş, Aziz Louis'in Yedinci Haçlı Seferi ve diğer haçlı seferleri gibi karşılaşmalarla sıkı sıkıya ilişkilidir (Ruscio, a.g.y.).

Puvatya Savaşı 10 Ekim 732 yılında Endülüs Emevileri ile Fransa'yı yöneten Franklar arasında yapılmış bir savaştır. Bu savaşı Charles Martel komutasındaki Franklar kazanmış, böylece Müslümanların Avrupa'nın içine

¹ **Beur** kelimesi fransızcadaki arab sözcüğünün ters yazılmasından elde edilmiştir. Sözcük, Fransada doğup büyüyen ana dilleri Fransızca ve Arabça olan Kuzey Afrika kökenli Arapları ifade etmektedir. Bazı durumlarda pejoratif /aşağılayıcı bir anlama sahiptir. Bkz. <http://en.wikipedia.org/wiki/Beur>

ilerlemeleri durdurulmuştur. Puvatya Savaşı, İslam ve Avrupa tarihinde önemli bir yere sahiptir. Ancak bu savaştan sonra İslam ordularının Avrupa'da ilerleyişi Osmanlıların zamanına kadar durmuştur (http://tr.wikipedia.org/wiki/Puvatye_Muharebesi). Bu konuda Fransız yazar Chateaubriand, şu iddiada bulunmaktadır: “*Bu (savaş) tarihin en büyük savaşlarından biridir: eğer Müslüman Sarazenler galip gelselerdi, bütün dünya Müslüman olacaktı.*” (Ruisco, a.g.y.). Puvatya savaşı, Fransız öğrencilere Fransız kültürünü oluşturan en önemli tarihi günlerden biri olarak öğretilir. Bu savaş, Gallimard koleksiyonunda belirtilen Fransa'yı oluşturan “en önemli otuz gün” (Roy-Deviosse, 1966) arasında yer almaktadır.

Gerçekte kiliselere karşı savaş açan ve din karşıtı olan Charles Martel, Fransız ortak hafızasında Hıristiyanlığın savunucusu kahraman olarak sunulmuştur. Cezayir savaşındaki Fransızların Gizli Ordusu(OAS)'ndaki sivil halka saldıran komandolarının adı Charles Martel idi. Çok yakın bir zamanda 11 Eylül 2001 yılında ABD'deki İkiz Kulelere saldırının ardından Figaro gazetesinde Stéphane Denis isimli bir gazeteci, Batının Haçlı Seferlerinden utanç duymaması gerektiğini ve şimdiye kadar hiçbir Arabın, Puvatya'ya kadar geldiklerinden dolayı özür dilemediğini yazıyordu. 2002'de yapılan başkanlık seçimlerinde şehirlerin duvarlarında “732'de Martel, 2002'de Le Pen” yazılı idi. Bilindiği gibi Le Pen Fransız ırkçı partisinin lideridir. Dalgalar halinde sağlam Fransız savunma hatlarına gelen barbar Müslüman askerler imajı, hafızalarda yer etmiştir. Eğer Fransızlara okulda öğretilen tarihi bilgilerden aklınızda hangileri kaldı diye sorarsanız öncelikli olarak 732 yılında yapılan Puvatya savaşını, 800 yılında Charlemagne'ın tahta çıkışını 1515 yılında yapılan Marignan savaşını ve 1789 Bastille Hapishanesi Baskını'nı söylerler(Ruisco, a.g.y.). Fakat tarihi araştırmalar, Puvatya Savaşı'nın gereğinde fazla abartıldığını göstermektedir. Arapların Puvatya'ya akın yaptığı tarihi bir gerçektir. Fakat Arap akını, Tours şehrini ve Aziz Martin Manastırı'nı yağmalamak amacına yönelikti. Ne toprak kazanma, ne siyasi bir ihtiras ve ne de orada sürekli bir hâkimiyet kurma söz konusu idi. Tarihçi Henri Pirene, bu konuda şunları söylemektedir: “*Puvatya Savaşı'nın kendisine atfedildiği kadar çok büyük bir önemi yoktur. Atıla'ya karşı kazanılan zafere benzemez. Bu savaş, yağmalama amaçlı bir akındır*” (Pirene, 1936'dan Aktaran Ruisco, a.g.y.).

Roland Destanı, Orta Çağ kahramanlık destanlarının en tanınmış olanıdır. *Kahramanlık Destanlarında Müslümanlar* adlı yapıtında Paul Bancourt, XI. ve XII. yüzyıllardaki metinlerde şu saptamalarda bulunmuştur: “*ayırım gözetmeden bütün Müslümanlara sarazen denilmektedir; onların şeytanın temsilciler olduklarından, insanları kalleşçe sırtlarından vurduklarından, kadınlara tecavüz ettiklerinden bahsedilmektedir*” (1982: 281-283). *Roma'nın Yıkımı* adlı esere inanacak olursak bu yapıtta şöyle denilmektedir:

“*Sarazenlerin vahşeti, aşırı dereceye ulaşmıştır. Sarazen çeteleri şatoları, şehirleri, kaleleri, kiliseleri yakıp yıkmıştır. Bütün kasabaları ateşe vermişlerdir. Geçtikleri yerlerde taş üstünde taş*

bırakmamışlardır. Malları yağmalamışlardır(...) Sarazen emiri, din adamı, erkek, kadın genç kız bütün hepsine öldürtmüştür. Sarazenlerin vahşeti doruk noktaya çıkmıştır. Masum olan kurbanlarının burunlarını, dudaklarını, bileklerini, kulaklarını kesmişler ve rahibelere tecavüz etmişlerdir. Roma'ya girdikleri zaman, karşılaştıkları bütün insanların boyunlarını vurmuşlardır. Saint-Pierre Kilisesindeki Papa'nın bile boynu vurulmuştur (Pirene, 1936'dan Aktaran Ruisco, a.g.y.).

Kısaca, sarazen denilen insanlar, ortaçağ boyunca Hıristiyanlara çok kötü tanıtılmış ve tarihi çarpıtıcı bilgiler sunulmuştur. Ortaçağda Hıristiyanlar, kutsal olarak nitelendikleri toprakları ellerinde bulduran Müslümanlara kendi inançlarına göre kâfir deyip onlara karşı haçlı seferleri düzenliyorlardı. Romantizmin öncülerinden Fransız yazar Chateaubriand, *Hıristiyanlığın Dehası*(*Génie du Christianisme*, 1816) adlı yapıtında Haçlı Seferlerini, kâfirlere karşı bir kahramanlık savaşı olarak niteler. Fransız ressam Eugene Delacroix *Haçlıların İstanbul'a Girişi* (*Entrée des Croisés dans Constantinople*, 1841) adlı lirik bir resim çizmiştir(Ruisco, a.g.y.).

Victor Hugo, *Asırların Efsanesi* (*La Légende des siècles*) yapıtındaki 1453 adlı şiirinde Türklere karşı düşmanlığını ve haçlı bağnazlığını aşağıdaki şiirinde sergilemiştir:

1453

“İstanbul önünde Türkler,
Dev bir şövalye görürler.
Bu şövalyenin altın rengi vardır bir kalkanı,
Arkasından onu takip eder aşına bir aslanı.

Surların altında Sultan II. Mehmet:
“Ona sen kimsin” diye seslenir:
Dev “benim adım Azrail”dir
Senin adın ise bir Hiçtir”.

“Güneşin altında adım Fransa'dır.
Aydınlıkta geleceğim,
Kurtuluşu göstereceğim,
Özgürlük getireceğim.

“Zırhım altın sarısı ve yeşildendir
Gökyüzünün altındaki deniz gibi mavidir;
Arkamda bir gölge vardır;
Beni takip eden aslan Tanrı'dır”(Hugo, 1954:28).

Şiirde açıkça görüldüğü gibi dünyaca tanınmış *Sefiller* romanının yazarı Victor Hugo, Türklere, İstanbul'u Bizanslardan aldıklarından dolayı heroi-komik bir biçimde kinini ve düşmanlığını sergilemektedir. Fransızlara haçlı seferlerini hatırlatıp İstanbul'un Fransızlar öncülüğünde alınması gerektiğini bu şiirinde örtük bir şekilde ifade etmektedir.

Hıristiyanların Müslümanlara karşı bütün bu olumsuz önyargı ve düşmanlıklarına karşı, Alain Ruscio önyargsız Hıristiyan batılı yazarlardan da örnekler vermektedir. Acaba islamofobia/İslam ve Arap düşmanlığı Fransız kültüründe potansiyel olarak kalacak mıdır? Evet ya da hayır. Bu aleni düşmanlığa karşı çıkan bir başka tarafında var olduğu unutulmamalıdır. İslam medeniyetinin ihtişamını ve güzelliklerini takdir eden Fransızlar da vardır. Eugène Fromentin *Sahrada bir Yaz ve Sahelde Bir Yıl (Un été dans le Sahara, Une année dans le Sahel)* yapıtında bu takdiri görebiliriz. Lamartine 1833 de İslama övgüsünü şöyle ifade etmektedir: “İnsanlığa ibadet ve merhamet gibi iki büyük görevi empoze eden Muhammed'in dinine hakkını teslim etmek gerekir(...) Bu iki büyük görev, her dinin en yüce gerçekleridir.” Daha da ileri giderek İslam dinini “ahlakı, sabrı, tevekkülü, hayırseverliği ve hoşgörüyü vazedenden” bir din olarak övmektedir”(Alain Ruisco a.g.y.).

SONUÇ

Roland Destanı'nda tarihte gerçekte olmuş bir olay, değiştirilerek ve çarpıtılarak dile getirilmiştir. Bu destan, kuşaktan kuşağa aktarıldığından ve yanlış bilgiler içerdiğinden dolayı Hıristiyan dünyası ile İslam dünyası arasında tarihi ve kültürel önyargı ve düşmanlıklara neden olmuştur. *Roland Destanı*'nda Pirene Dağları'nda Roncevaux Geçidi'nde Fransız ordusuna saldıranlar Hıristiyan Basklılar iken Sarazen denilen Müslüman Araplara dönüşmüştür. Bütün ortaçağ boyunca Sarazenler günah keçisi olmuştur. Epik bir şiir olan *Roland Destanı*, Haçlı Seferlerine tarihi bir destek ve coşku vermek ve toprak kazanmak için yapılan bir savaşı kutsal bir haçlı seferine dönüştürmek için kaleme alınmıştır. Anakronik olaylarla, uydurulmuş kahramanlar sahte ya da olağanüstü durumlarla bezenmiş epik bir şiir olarak okunması ve gerçek olarak algılanmaması gerekir. Makalemizin konusu *Roland Destanı*'ndaki diğer Hıristiyan yazarların önyargı ve düşmanlıklara neden olan eserlerinde olduğu gibi Hıristiyanlık dini ve anlayışına karşı da İslam dünyasında yazılan anakronik yani tarihi olayları değiştirerek ve çarpıtılarak yazılan eserlerdeki bilgilerin de gerçek olarak algılanmaması gerekir. Dünyadaki savaşları ve çatışmaları durdurmak ve hemcinslerine karşı saygılı olmak için barışçıl hoşgörülü ilişkiler kurmak için kültürlerarası karşılıklı diyalogu geliştirmek gerekir.

KAYNAKÇA

- LA CHANSON DE ROLAND, (1935), Paris: Larousse Kitabevi.
- BANCOURT, Paul, (1982), *Les Musulmans dans les chansons de geste du Cycle du Roi*, II. Cilt, Provence Üniversitesi Yayınları, Aix-en-Provence.
- BENAMON, Charles, (2000), *L'Avenir des religions en France, Dialogue interreligieux ou affrontement?*, Monaco.
- BOYACIOGLU, Fuat, (2006), *Andre Gide'de Erken Anlatı Tekniği (La Mise en abyme chez André Gide)*, Konya: Şahin Kitabevi Yayınları.
- CALVET, Jean, (1969), *Petite Histoire de la Littérature française*, Paris: Editions de J.De Gigord.
- CORDIER, André, (1935), Notice in *La Chanson de Roland*, extraits, Paris: Larousse Kitabevi.
- GÖKER, Cemil, (1971), *La Turquie dans les Romans et les Contes de Voltaire*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- GÜMÜŞ, Hüseyin, (1998), *Cours d'Initiation à La Littérature française*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- HAEDENS, Kléber, (1970), *Une Histoire de la littérature française*, Paris: Bernard Grasset Yayınları.
- HUGO, Victor, (1954), *La Légende des Siècles*, II.Cilt, Paris: Nelson Yayınları.
- HODGES, Richard – WHITEHOUSE, David, (1983), *Mohammed, Charlemagne, and the Origins of Europe*, Cornell University Yayınları.
- LANSON, Gustave, (1906), *Histoire de la Littérature française*, Paris: Larousse Kitabevi.
- PIRENNE, Henri, (1936), *Mahomet et Charlemagne*, Alcan, Bruxelles, NSE.
- PROVENÇAL, E. Lévi, *Histoire de l'Espagne Musulmane*, Cilt I.
- RICHER, Edmond, (1978), *Histoire de la Littérature française*, Paris: Hachette Yayınları.
- ROY, Jean-Henri and DEVIOSSE, Jean, (1966), *La Bataille de Poitiers*, Paris: Gallimard Yayınları.
- RUISCO, Alain, *Des Sarrasins aux Beurs, une vieille méfiance* in <http://www.monde-diplomatique.fr>
- SIRMA, İhsan Süreyya, <http://www.ihsansureyyasirma.com/seyahatname/endulus-2007/18>
- THORPE, Lewis, *Two Lives Of Charlemagne* ISBN 0-140-44213-8.

WALTER, Philippe, (1998), *Roland, Tristan, Perceval: Trois Visages du Heros. Medieval Europeen*, in VARDAR Berke, *Fransız Edebiyatı*, İstanbul: Multilingual Yayınları.

http://fr.wikipedia.org/wiki/Vita_Karoli_Magni

http://www.iehei.org/Identite_europeenne/2008/Philippe_WALTER.pdf (25.03.2012)

http://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Roncevaux_Pass (14.01.2012)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Anachronism> (17.02.2012)

http://en.wikipedia.org/wiki/The_Song_of_Roland (02.01.2012)

http://www.brown.edu/Facilities/John_Carter_Brown_Library/islam/pages/literature 20.04.2012.

<http://omac1.org/Roland/r234-291.html>, *The Song of Roland* (07.09.2011)

<http://www.sparknotes.com/lit/songofroland/context.html> (09.07.2011)

http://fr.wikipedia.org/wiki/La_Chanson_de_Roland (09.01.2011)

<http://www.bilgispot.com/6294/destan-nedir-destan-ozellikleri-nelerdir> (18.03.2012)

<http://lachansonderoland.d-t-x.com/pages/FRpagenotes02Ab.html> (09.01.2011)

<http://www.rehberim.net/forum> (20.03.2012)